

Το γλωσσικό μάθημα

διδασκαλία της γλώσσας με τη βοήθεια του υπολογιστή

1. Εισαγωγικά στοιχεία

Στα όσα ακολουθούν δίνονται ορισμένες ενδεικτικές περιπτώσεις γλωσσικής διδασκαλίας (συγκεκριμένα: **διδασκαλία ορθογραφίας**) με τη βοήθεια του ηλεκτρονικού υπολογιστή.

Ένα τέτοιο μάθημα προϋποθέτει ορισμένα «**εργαλεία**», τα λεγόμενα **μέσα διδασκαλίας**. Συγκεκριμένα, θα μας χρειαστούν:

- α) ο ηλεκτρονικός υπολογιστής για να τον αξιοποιήσουμε στην τάξη διδακτικά
- β) ένας projector
- γ) το αντίστροφο **Λεξικό της Νέας Ελληνικής** της Α. Αναστασιάδη – Συμεωνίδη [στο δικτυακό τόπο του ΚΕΓ (= Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας) και θα το αναζητήσουμε σύμφωνα με τις οδηγίες που ακολουθούν]
- δ) χωρίς να είναι απόλυτα αναγκαίος, ένας διαδραστικός πίνακας θα έδινε μια πολύ ζωντανή διάσταση στο γλωσσικό μάθημα.

Σημείωση: Τα αντίστροφα λεξικά κατατάσσουν τις λέξεις όχι με βάση το αρχικό γράμμα της κάθε λέξης (= αλφαβητοποιημένη κατάταξη) αλλά με κριτήριο το καταληκτικό τους μέρος.

Οι λέξεις, π.χ., απόρρ**-οια**, ομόν**-οια**, διάν**-οια** θα καταταγούν στην ίδια ομάδα λέξεων, γιατί έχουν όμοιο ληκτικό μέρος **-οια**.

2. Η οργάνωση του μαθήματος

τα διαδοχικά βήματα

Βήμα 1ο:

Γράφουμε στη μηχανή αναζήτησης:

αντίστροφο λεξικό Συμεωνίδη

(όπως ακριβώς το δείχνει η παρακάτω εικόνα)

The screenshot shows a Google search interface. The search bar contains the text "αντίστροφο λεξικό Συμεωνίδη". Below the search bar, the results are displayed. The first result is titled "Αντίστροφο Λεξικό" and is from the website "www.kotinos.edu.gr". The second result is titled "Αντίστροφο Λεξικό (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη) - Η Πύλη για την ..." and is from "www.greek-language.gr". The third result is titled "Αντίστροφο Λεξικό (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη) - Η Πύλη για την ..." and is from "www.greek-language.gr". The fourth result is titled "Αντίστροφο λεξικό Συμεωνίδη-Αναστασιάδη «Οι λέξεις έχουν τη δική ...»" and is from "sarantakos.wordpress.com". The fifth result is titled "ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ: ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ ..." and is from "www.cup.gr". The search results are displayed in a table format with a left sidebar containing navigation options like "Όλα", "Εικόνες", "Βίντεο", "Ειδήσεις", "Περισσότερα", "Αθήνα", "Αλλαγή τοποθεσίας", "Ο ιστός", "Σελίδες γραμμένες στα Ελληνικά", "Σελίδες από Ελλάδα", "Μετάφραση σελίδων σε άλλες γλώσσες", and "Περισσότερα". The bottom of the screenshot shows the Windows taskbar with the "έναρξη" button and several open applications.

Βήμα 2ο:

Όταν εμφανιστούν, μετά το δικό μας **κλικ** στη λέξη **αναζήτηση**, οι διάφορες ενδείξεις για το λεξικό, επιλέγουμε την πρώτη (κάνοντας και πάλι **κλικ**).

Θα εμφανιστούν δύο μικρά παράθυρα, όπως τα δείχνει η παρακάτω εικόνα:

Αντίστροφο Λεξικό (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη) - Αναζήτηση

Κατάληξη:

Αναζήτηση

Αντίστροφο Λεξικό (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη)

Το Αντίστροφο Λεξικό είναι πρόσφορο για αναζήτηση λέξεων βάσει της κατάληξής τους. Πληκτρολογώντας μια οποιαδήποτε κατάληξη θα εμφανιστεί η λίστα των λέξεων του λεξικού με την κατάληξη αυτή. Ισχύουν οι ίδιοι κανόνες πληκτρολόγησης λέξεων με τη διαφορά ότι δεν απαιτείται η χρήση του % στην αρχή. Για παράδειγμα, πληκτρολογώντας "ισμός" θα εμφανιστούν οι ίδιες λέξεις με το εάν πληκτρολογήσετε "%ισμός". Μπορείτε ωστόσο να χρησιμοποιήσετε το % για πιο περίπλοκα πρότυπα καταλήξεων.

Λεξικό On-Line
Λεξικό της κοινής νεοελληνικής
Επίτομο Λεξικό της μεσαιωνικής ελληνικής δημόσιου γραμματείας
Ελληνο-αγγλικό Λεξικό (Γεωργακό)
Παράλληλη αναζήτηση
Αντίστροφο Λεξικό (Αναστασιάδη - Συμεωνίδη)
Σύνθετη χρήση Λεξικών
Σώματα κειμένων
Χάρτης πλοήγησης
Πληροφορίες

Προσοχή: Προτού προχωρήσουμε στο επόμενο βήμα, θα πρέπει να έχουμε καταστρώσει από τα πριν το πρόγραμμα ορθογραφίας που θα θέλαμε να διδάξουμε.

Ας υποθέσουμε, εντελώς ενδεικτικά, ότι θέλουμε να δείξουμε στους μαθητές την ορθογραφική καταληκτική ομοιότητα για τέσσερις ομάδες λέξεων:

Α' ομάδα	Β' ομάδα	Γ' ομάδα	Δ' ομάδα
-οια	-λλω	'-εια	-ττω
(π.χ.: απόπν -οια)	(π.χ.: βάλ -λλω)	(π.χ.: περιπέτ -εια)	(π.χ.: εισπρά -ττω)

Βήμα 3ο:

για την Α' ομάδα λέξεων

Μπορούμε να γράψουμε, στο πρώτο μικρό παράθυρο, όπως δείχνει και η παρακάτω εικόνα, την κατάληξη **-οια**.

Κάνοντας κλικ στη λέξη [αναζήτηση](#), θα εμφανισθούν 100 λέξεις με καταληκτικό μέρος: **-οια**.

Αντίστροφο λεξικό (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη) - Αναζήτηση

Κατόληξη:

Αναζήτηση

Αποτελέσματα αναζήτησης

Βρέθηκαν 100 λέξεις που να ταιριάζουν με το ερώτημα.

Υπόμνημα

άγνοια, Ο:θε
αχνία, Ο:θε
αμιατόρροια, Ο:θε
αμιατόρροια, Ο:θε
αμύρροια, Ο:θε
αμβλύνοια, Ο:θε
αμηνόρροια, Ο:θε
ανέννοια, Ο:θε,Ερ™
ανθόρροια, Ο:θε
άνοια, Ο:θε
ανόμοια, Ερ
άπλοια, Ο:θε
άπνοια, Ο:θε
απόνοια, Ο:θε™
απόπνοια, Ο:θε
απόρροια, Ο:θε
αρχοντοτέτεια, Ο:θε™
αυτεπίνοια, Ο:θε™
βαθύνοια, Ο:θε
βαρύνοια, Ο:θε
βλενόρροια, Ο:θε
βλενόρροια, Ο:θε
βραθύνοια, Ο:θε
βραδύνοια, Ο:θε
βραχύνοια, Ο:θε
γαλακτόρροια, Ο:θε

κλπ.

Επιλεκτικά διαβάζουμε γύρω στις 30 λέξεις, που κρίνουμε ότι είναι πιο εύχρηστες, και αμέσως διαμορφώνουμε μια ή και περισσότερες γλωσσικές ασκήσεις.

π.χ.: **απόπν -οια** ⇒ γράψε άλλες 5 λέξεις με το ίδιο ληκτικό μέρος:

Επιδιωκόμενοι στόχοι: α) να εθιστούν οι μαθητές στη γραφή λέξεων με ληκτικό μέρος: **-οια**

- β) να ελεχθεί πόσες λέξεις (από τις 30 που διαβάστηκαν) συγκράτησε η γλωσσική τους μνήμη
- γ) να μάθουν ποια θηλυκά αφηρημένα ουσιαστικά γράφονται με **-οια**.

Βήμα 4ο:

για τη Β' ομάδα λέξεων

Με τον ίδιο τρόπο (όπως στο βήμα 3) αναζητάμε λέξεις με καταληκτικό μέρος: **-λλω**.

Αντίστροφο λεξικό (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη) - Αναζήτηση

Κατόληξη:
λλω

Αναζήτηση

Λεξικά On-Line
Λεξικό της κοινής
νεοελληνικής
Επίτιμο Λεξικό της

Κάνοντας κλικ στη λέξη **αναζήτηση**, θα εμφανισθούν 108 λέξεις με ληκτικό μέρος **-λλω**.

Αντίστροφο Λεξικό (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη) - Αναζήτηση

Κατάληξη
άλλω

Αναζήτηση

Αποτελέσματα αναζήτησης

Βρέθηκαν 108 λέξεις που να ταιριάζουν με το ερώτημα.

Υπόμνημα

αγγέλλω, Ρ:ΟΕ
αδικοβάλλω, Ρ:ΟΕ
αεροφολλώ, Ρ:ΟΕ*
σηδονοβάλλω, Ρ:ΟΕ*
αμφιβάλλω, Ρ:ΟΕ
αναβάλλω, Ρ:ΟΕ
αναγγέλλω, Ρ:ΟΕ
αναθάλλω, Ρ:ΟΕ
αναθιβάλλω, Ρ:ΟΕ
αναρεσιβάλλω, Ρ:ΟΕ
αναπόλλω, Ρ:ΟΕ
αναστέλλω, Ρ:ΟΕ
ανatéλλω, Ρ:ΟΕ
ανεβάλλω, Ρ:ΟΕ*
ανθυποβάλλω, Ρ:ΟΕ
ανταποστέλλω, Ρ:ΟΕ
αντιοβάλλω, Ρ:ΟΕ
αντεπιστέλλω, Ρ:ΟΕ
αντιβάλλω, Ρ:ΟΕ
αντιδιαστέλλω, Ρ:ΟΕ
αντικαταβάλλω, Ρ:ΟΕ
αντικαταγγέλλω, Ρ:ΟΕ
αντιπαραβάλλω, Ρ:ΟΕ
αντιπαραγγέλλω, Ρ:ΟΕ
απιπροβάλλω, Ρ:ΟΕ
απαγγέλλω, Ρ:ΟΕ

κλπ.

Διαβάζουμε 20 – 30 ρήματα που όλα είναι σύνθετα του **βάλλω** και αμέσως δίνουμε τη γλωσσική και ορθογραφική άσκηση:

Να επιλέξετε 12 ρήματα σύνθετα του βάλλω (τους δίνουμε 30 σε ένα φύλλο εργασίας) και για καθένα από αυτά να γράψετε μια πρόταση.

Προσοχή: Από τις δώδεκα προτάσεις, στις 4 το ρήμα να βρίσκεται σε ενεστώτα οριστικής, στις άλλες 4 σε παρατατικό, στις επόμενες 4 σε αόριστο οριστικής και στις υπόλοιπες σε αόριστο υποτακτικής.

π.χ.: α) Κάθε μέρα υποστέλλει τη σημαία.

(ενεστώτας οριστικής)

β) Τηλεφωνώντας διαρκώς υπέβαλλε τα παράπονά του. (παρατατικός)

- γ) Κατέβαλε αμέσως ο ποσό για την εξαγορά της ποινής. (αόριστος οριστικής)
- δ) Να υποβάλεις αίτηση. (αόριστος υποτακτικής)

- Επιδιωκόμενοι στόχοι:**
- α) να εθιστούν οι μαθητές με τα πιο εύχρηστα σύνθετα του ρήματος **βάλλω** (ορθογραφική και σημασιολογική εξοικείωση)
- β) να μάθουν τη γραφή των διαφόρων χρόνων και τύπων με δύο ή με ένα **-λ-**
- γ) να μπορούν να χρησιμοποιήσουν στον προσωπικό τους λόγο τα πιο εύχρηστα από τα σύνθετα του **βάλλω**.

Βήμα 5ο:

για τη Γ' ομάδα λέξεων

Γράφουμε και πάλι στο παράθυρο με την ένδειξη **κατάληξη** τον καταληκτικό τύπο **-ειν** και κάνουμε κλικ στη λέξη **αναζήτηση**.

Λεξικά On-Line
Λεξικό της κοινής
νεοελληνικής
Επίτομο λεξικό της

Αντίστροφο λεξικό (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη) - Αναζήτηση

Κατάληξη:
ειν

Αναζήτηση

Θα εμφανισθούν συνολικά 514 λέξεις που όλες θα έχουν καταληκτικό μέρος **-εια**.

The screenshot shows a web browser window with a search engine interface. The page title is "Αντίστροφο λεξικό (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη) - Αναζήτηση". The search input field contains the text "εια" and a button labeled "Αναζήτηση" is visible. Below the search bar, the results section is titled "Αποτελέσματα αναζήτησης" and states "Βρέθηκαν 514 λέξεις που να ταιριάζουν με το ερώτημα." A link for "Υπόμνημα" is provided. A list of words follows, each with its gender and number in parentheses: αβάθεια, Ο:θε, αβλάβεια, Ο:θε, αβροπέια, Ο:θε, αγγάρια, Ο:θε, αγγειοβρίθεια, Ο:θε, αγγειοπάθεια, Ο:θε, αγγλομάθεια, Ο:θε, αγένεια, Ο:θε, αγιοπρέπεια, Ο:θε, αγροκαλλιέργεια, Ο:θε, αγροτοκαλλιέργεια, Ο:θε, άδεια, Ο:θε, αδυναπάθεια, Ο:θε, αδιαύγεια, Ο:θε, αδιαφάνεια, Ο:θε, αδράνεια, Ο:θε, αδρομέρεια, Ο:θε, αήθεια, Ο:θε, αιματοκαλλιέργεια, Ο:θε, αιματοπάθεια, Ο:θε, αιμοκαλλιέργεια, Ο:θε, αιμοσφαιρινοπάθεια, Ο:θε, αισχροπέια, Ο:θε, αισχροθήθεια, Ο:θε, αισχροκέρδεια, Ο:θε, ακράτεια, Ο:θε. The list ends with "κλπ." The left sidebar contains navigation links for the dictionary and a logo for "ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ". The Windows taskbar at the bottom shows the "έναρξη" button and several open applications.

Διαβάζουμε 30 – 40 λέξεις από τον πίνακα, συνήθως τις πιο εύχρηστες, και τις σχολιάζουμε σημασιολογικά. Μπορούμε στη συνέχεια να διαμορφώσουμε τη γλωσσική άσκηση.

Γλωσσική άσκηση 1^η

Στις παρακάτω λέξεις να συμπληρώσεις το καταληκτικό μέρος με **-εια** ή **-ία**, προσέχοντας κάθε φορά τον τονισμό των λέξεων:

αδράν_____

αδυναμ_____

ανασφάλ_____

αμέλ_____

- Επιδιωκόμενοι στόχοι:**
- α) να εξοικειωθούν οι μαθητές με την ορθή γραφή των καταληκτικών μερών: **-ειαι** και **-ίαι**
 - β) να παραγάγουν προσωπικό λόγο, αξιοποιώντας λέξεις του καταληκτικού τύπου: **-ειαι**
 - γ) να κατακτήσουν τη σημασία πολλών λέξεων σε **-ειαι**
 - δ) να εξοικειωθούν με την ερευνητική διαδικασία στο διαδίκτυο.

Βήμα 6ο:

για τη Δ' ομάδα λέξεων

Γράφουμε στο σχετικό παράθυρο το ληκτικό μέρος **-τω** και κάνουμε κλικ στη λέξη αναζήτηση.

Λεξικά On-Line
Λεξικό της κοινής
νεοελληνικής
Επίτομο λεξικό της

Αντίστροφο λεξικό (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη) - Αναζήτηση

Κατάληξη:
τω

Αναζήτηση

Θα εμφανισθούν 35 λέξεις που θα έχουν το ίδιο καταληκτικό μέρος **-ττω** (π.χ.: εισπρά**ττω**, πλή**ττω** κλπ.).

Αντίστροφο Λεξικό (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη) - Αναζήτηση

Κατάληξη:

Αναζήτηση

Αποτελέσματα αναζήτησης

Βρέθηκαν 35 λέξεις που να ταιριάζουν με το ερώτημα.

Υπόμνημα

ανακηρύττω, Ρ:ΟΕ
αναπλάττω, Ρ:ΟΕ
ανεμοταράττω, Ρ:ΟΕ*
αντεπιπλήττω, Ρ:ΟΕ
αντιπηράττω, Ρ:ΟΕ
αποκηρύττω, Ρ:ΟΕ
διακηρύττω, Ρ:ΟΕ
διαπλάττω, Ρ:ΟΕ
διαπράττω, Ρ:ΟΕ
διαφυλάττω, Ρ:ΟΕ
δράττω, Ρ:ΟΕ*
εισπράττω, Ρ:ΟΕ
εκπλήττω, Ρ:ΟΕ
επικηρύττω, Ρ:ΟΕ
επιπλήττω, Ρ:ΟΕ
καταπλήττω, Ρ:ΟΕ
κηρύττω, Ρ:ΟΕ
κροταφοπλήττω, Ρ:ΟΕ*
λιμώττω, Ρ:ΟΕ
μεταπλάττω, Ρ:ΟΕ
ονειρώττω, Ρ:ΟΕ*
ορύττω, Ρ:ΟΕ
παραφυλάττω, Ρ:ΟΕ
πλάττω, Ρ:ΟΕ
πλήττω, Ρ:ΟΕ
πράττω, Ρ:ΟΕ

κλπ.

Στη συνέχεια μπορούμε να διαμορφώσουμε τη γλωσσική άσκηση:

Από τον πίνακα των 35 λέξεων διαλέξτε 4 – 6 και σχηματίστε ένα σύντομο κείμενο, στο οποίο να εντάξετε όλες τις λέξεις που διαλέξατε:

- Επιδιωκόμενοι στόχοι:**
- α) να κατακτήσουν οι μαθητές τα εύχρηστα τουλάχιστον ρήματα με καταληκτικό μέρος: **-τω**
 - β) να παραγάγουν προσωπικό λόγο με εκ των προτέρων δοτές λέξεις.

Σημείωση: Στο διαδίκτυο, το συγκεκριμένο αντίστροφο λεξικό συνοδεύεται από αναλυτικές οδηγίες και για **σύνθετη αναζήτηση**. Αν τις ακολουθήσουμε, θα διαμορφώσουμε γλωσσικές ασκήσεις ποικίλων μορφών και με περισσότερα, κάθε φορά, ζητούμενα.

Δεκέμβριος 2011

N. Παρίσης